

Теорія та методика професійної освіти

УДК 378.016:77:7.012

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18070983>

Художній образ у мистецтві фотографії: теоретичне обґрунтування та методичні орієнтири для студентів напрямку «фотомистецтво»

Вольська Світлана Олексіївна

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, 46027, Тернопіль, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-2775-5716>

Тобілевич Галина Миколаївна

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, 46027, Тернопіль, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-8089-6331>

Пацалюк Лілія Михайлівна

асистент кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, 46027, Тернопіль, Україна,

<https://orcid.org/0009-0009-4799-9986>

Гладкий Юрій Сергійович

асистент кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, 46027, Тернопіль, Україна

<https://orcid.org/0009-0005-0150-6681>

Баранюк Василь Васильович

доктор філософії,

асистент кафедри театрального мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

<https://orcid.org/0000-0002-5604-9124>

Прийнято: 12.12.2025 | Опубліковано: 25.12.2025

***Анотація:** У статті розглянуто художній образ як провідну категорію мистецтвознавства, що інтегрує світоглядні, емоційні та інтелектуальні складники творчої діяльності. Наголошено на важливості методичного підходу до формування художнього образу в сучасному фотомистецтві як необхідної умови ефективної реалізації творчого задуму та підвищення рівня мистецької освіти. Узагальнено внесок науковців і митців у теоретичне та практичне осмислення проблеми, акцентовано міждисциплінарний характер дослідження художнього образу в контексті естетики, психології та семіотики. Запропоновано методичні принципи формування художнього образу у процесі професійної підготовки студентів-фотографів.*

***Метою дослідження** є висвітлення ключових понять художнього образу як фундаментальної категорії мистецтвознавства, аналізі діяльності митців і дослідників, які розкривають його сутність і значення у творчому процесі, а також у визначенні методичних орієнтирів, що сприяють формуванню професійних компетентностей студентів галузі фотомистецтва. Для досягнення поставленої мети застосовано **методи** теоретичного аналізу й синтезу наукових джерел; педагогічного аналізу — для визначення методичних орієнтирів і шляхів удосконалення творчої діяльності; мистецтвознавчого спостереження та інтерпретації для розкриття особливостей формування художнього образу у фотомистецтві.*

У результаті дослідження доведено, що художній образ є фундаментальною категорією мистецтвознавства, яка в міждисциплінарному вимірі поєднує світоглядні, емоційні та інтелектуальні складники творчої діяльності. Висвітлено методичний підхід до формування художнього образу в сучасному фотомистецтві, узагальнено внесок науковців і митців у його вивчення та підтверджено його універсальність як інструменту мистецького узагальнення. Наголошено на доцільності впровадження відповідних методичних орієнтирів у сучасну систему мистецької освіти. У висновках підкреслено, що художній образ, як фундаментальна категорія мистецтвознавства, забезпечує інтеграцію світоглядних, емоційних та інтелектуальних аспектів творчої діяльності. Зазначено, що методичний підхід до його формування у сучасному фотомистецтві є визначальною умовою реалізації авторського задуму. Окрему увагу приділено науковим дослідженням і творчим напрацюванням митців, які поглиблюють теоретичне та практичне розуміння художнього образу. Запропоновані методичні вказівки визнано перспективними та доцільними для впровадження в навчальний процес мистецької освіти.

Ключові слова: мистецька освіта; художній образ; фотомистецтво; методичні орієнтири; художнє мислення.

Artistic image in the art of photography: theoretical justification and methodological guidelines for students of the direction of "photographic art"

Svitlana Volska

Candidate of Art History, Associate Professor, Department of Fine Arts, Design and Methods of Their Teaching, Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk, 46027, Ternopil, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-2775-5716>

Halina Tobilevych

Candidate of Art History, Associate Professor, Department of Fine Arts, Design and Methods of Their Teaching, Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk, 46027, Ternopil, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-8089-6331>

Liliia Patsaliuk

Assistant of the Department of Fine Arts, Design and Methods of Their Teaching, Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk, 46027, Ternopil, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0009-4799-9986>

Yurii Hladkyi

Assistant at the Department of Fine Arts, Design and Methods of Their Teaching, Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk, 46027, Ternopil, Ukraine,

Vasyl Baraniuk

Doctor of Philosophy,
Assistant Department of Theater Arts, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
<https://orcid.org/0000-0002-5604-9124>

***Abstract:** The article examines the artistic image as a leading category of art studies that integrates the worldview, emotional, and intellectual components of creative activity. Emphasis is placed on the importance of a methodological approach to the formation of the artistic image in contemporary photographic art as a necessary condition for the effective realization of creative intent and for improving the quality of art education. The contribution of scholars and artists to the theoretical*

and practical understanding of this issue is summarized, and the interdisciplinary nature of research on the artistic image is highlighted within the contexts of aesthetics, psychology, and semiotics. Methodological principles for the formation of the artistic image in the process of professional training of photography students are proposed.

*The **objective** of the research is to elucidate the key concepts of the artistic image as a fundamental category of art theory, to analyze the activities of artists and researchers who reveal its essence and significance in the creative process, and to define methodological guidelines that contribute to the development of professional competencies in students of photographic arts. To achieve this aim, the research employs **methods** of theoretical analysis and synthesis sources were applied; pedagogical analysis was used to determine methodological guidelines and ways to improve creative activity; art-theoretical observation and interpretation were employed to reveal the features of the formation of the artistic image in photography.*

*The **results** of the study demonstrate that the artistic image is a fundamental category of art studies, which, in an interdisciplinary context, integrates the worldview, emotional, and intellectual components of creative activity. The article highlights the methodological approach to forming the artistic image in contemporary photographic art, summarizes the contributions of scholars and artists to its study, and confirms its universality as a tool for artistic generalization. The importance of implementing appropriate methodological guidelines in the modern system of art education is also emphasized. The **conclusions** state that the artistic image, as a fundamental category of art theory, provides the integration of worldview, emotional, and intellectual aspects of creative activity. The methodical approach to its formation in contemporary photographic art is identified as a decisive condition for realizing the author's creative intentions. Special attention is given to scientific research and artistic works that deepen the theoretical and practical understanding of the artistic image. The proposed methodological*

guidelines are recognized as promising and appropriate for implementation in the art education process.

Keywords: *art education; artistic image; photographic arts; methodological guidelines; artistic thinking.*

Постановка проблеми. У сучасній мистецькій освіті актуальною залишається проблема ефективного розвитку творчих здібностей студентів, що базується на поєднанні естетичного сприйняття світу з практичною підготовкою та оволодінням методичними основами, необхідними для реалізації авторського задуму та творчих ідей. У навчальному процесі особливої уваги заслуговує проблема формування художніх компетентностей, які розвиваються через системне засвоєння наукових і методичних знань та забезпечують свідомий, цілеспрямований підхід до творчої діяльності, що сприяє інтуїтивному й аналітичному, практичному та теоретичному мисленню.

У різних видах мистецтва художній образ формується через специфічні засоби вираження: у живописі — колір, композицію, світлотінь; у літературі — сюжет, метафору, персонажів; у музиці — мотив, ритм, гармонію; у фотографії — ракурс, світло, композиційні акценти. Міждисциплінарний підхід дозволяє порівнювати ці способи створення образу, виявляти їхні спільні принципи та закономірності, а також переносити ідеї та методики з одного виду мистецтва в інший. Це сприяє глибшому розумінню художнього образу як універсальної категорії, що поєднує естетичне, емоційне та інтелектуальне сприйняття, та відкриває нові перспективи для навчання і творчості. У таких мистецтвах образ постає як результат синтезу реальних елементів і творчої трансформації, завдяки чому звичні явища підтримують нове почуття та культурну глибину [1]. **Киричекнко.**

У багатьох представників просторових, часових та просторово-часових видів мистецтва художній образ виступає структуротворчим компонентом творчої діяльності. Фотограф у процесі створення художнього образу

опирається на досягнення образотворчого мистецтва та інших видів візуального мистецтва, оскільки ці дисципліни формують базові принципи композиції, колористики, світлотіні та просторового вирішення образу. Аналіз різних творів дозволяє фотографу усвідомлювати закони гармонії, пропорцій та ритму, які можуть бути адаптовані до фотографічної практики. Крім того, художні традиції різних видів мистецтва слугують джерелом естетичних орієнтирів та стимулюють розвиток авторського бачення, що забезпечує глибину змісту і виразність створюваного образу. Таким чином, міждисциплінарна взаємодія з іншими мистецькими практиками дозволяє фотографові поєднувати технічну майстерність із художньою концептуальністю, забезпечуючи цілісність та емоційне наповнення образу.

Питання методичного підходу до формування художнього образу постає як у творчій, так і в освітній практиці. Методичний підхід до формування художнього образу фотомистецтва набуває ключового значення в освітній практиці, оскільки він забезпечує цілеспрямоване опанування засобів образотворчого мислення, розвиток індивідуальної виразності та усвідомлене використання художніх прийомів.

На відміну від суто документального знімка, художня фотографія не лише фіксує момент, а й створює новий рівень змісту, який розкриває внутрішній стан, культурні коди чи емоційно-образні системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування художнього образу ще з часів античності привертало увагу представників різних наук, зокрема філософії, психології, естетики та мистецтвознавства [2]. У нашому дослідженні ми прагнемо показати, що ці підходи до аналізу художнього образу є релевантними й для фотографії, оскільки дозволяють досліджувати його композиційні, світлотехнічні та символічні аспекти, а також способи передачі емоційного та естетичного змісту. Художній образ у різних видах мистецтва трактується не просто як відтворення реальності, а її узагальнення, ідеалізація чи типізація.

Дослідження образності значно поглибили семіотичні підходи, особливо вагомим є внесок українських учених. І. Ковалик і М. Коцюбинська розробили концепцію мегаобразу, макрообразу та мікрообразу, що дозволила системно осмислити багаторівневу структуру художнього образу. Проблематику створення форми в сучасному культурному середовищі розглядають О. Осадча та Н. Анашкіна, зокрема в контексті новітніх технологій [Кириченко]. Провівши аналіз наукових праць В. Здоровеги, А. Бергера, В. Гридчиної, М. Глазичева, І. Браги, Н. Кондакова та інших, ми дійшли висновку, що ключовими характеристиками художнього образу є емоційна чутливість і уява сприймача, а також поєднання об'єктивності (реальності предмета) та суб'єктивності [А. В. Волик]. Стаття Б. Якимчук присвячена теоретичному аналізу функціонування образного мислення в творчості. Образ розглядається як результат творчої діяльності та інструмент для досягнення її цілей [15 Якимчук]. Аналіз жіночого портрета у фотографії висвітлює формування художнього образу через відображення краси, культурних цінностей та авторського бачення у дослідженні Світлани Котляр та Ірини Заспи [4 Котляр]. У літературознавстві досліджено художній образ як специфічну форму відображення та пізнання дійсності в мистецтві, що відрізняється від наукових і буденних способів зображення [5 Визнач. худ].

Дослідниця О. Кириченко розглядає художній образ як складний багаторівневий феномен, що викликає емоційне, інтелектуальне та символічне осмислення дійсності. У її статті визначено методичні й теоретичні засади, які сприяють формуванню здатності студентів створювати й інтерпретувати художній образ у процесі професійної підготовки. Також авторка окреслює особливості сприйняття, аналізу та трансформації реальності засобів мистецтва, підкреслює значення творчої діяльності для розвитку естетичного мислення й професійних компетентностей майбутніх художників-графіків [1 Кириченко].

З середини 2000-х років увага дослідників зосередилася на медіаобразі, складність якого полягає у багатоваріантності визначень. Зокрема,

Я. Пархоменко вказує, що публіцистичний образ є важливим компонентом структури медіаобразу, відповідаючи за формування громадської думки шляхом надання конкретним фрагментам реальності морально-етичної оцінки та визначення їх соціокультурної значущості [6 Пархоменко].

У статті О. Осадчої аналізуються ключові підходи до створення художнього образу, які залежать від функцій і творчих завдань. Авторка пропонує переосмислити традиційну систему класифікації мистецьких об'єктів. Розглядаються основні художньо-естетичні принципи, що демонструють різні способи і реальності мистецтва: від мистецтва як ритуалу та реалістичного відображення дійсності — до побудови альтернативних світів, заперечення будь-якої реальності та створення твору як особистої сповіді [7 осадча]. Дослідниця П. Хаботянкова досліджує поняття «образ», «символ» і «образ-символ», їх взаємозв'язок у сучасній лінгвістичній парадигмі та роль у формуванні змістовної інтерпретації художніх текстів [8 Хаботнякова].

У праці «Коротка історія фотографії» Іан Гейден Сміт представляє добірку знакових фотографій, що охоплюють період від перших експериментів із фіксацією зображення до розвитку сучасної фотографії. Автор, вибудовує історичну лінію становлення фотомистецтва, демонструючи, як на різних етапах технічні відкриття, естетичні пошуки та зміни культурних контекстів впливали на формування художнього висловлювання у фотографії [9 Іен Гейден Сміт.]

Всесвітньо відомий американський фотожурналіст та майстер репортажної зйомки Стів Маккарі у своїй праці «Нерозказане: історії, що криються за фотографіями» представляє низку знакових світлин, створених у контексті видатних фотожурналістських репортажів, що стали культурними та мистецькими орієнтирами сучасної документальної фотографії. Праця Маккарі демонструє, що навіть у репортажній фотографії, де подія формує вихідний матеріал, художній образ постає завдяки високому рівню авторського мислення, візуальної культури та естетичної чутливості. Саме створення

художнього образу стало одним з основних чинників, що спонукало багатьох фотографів оформлювати свої роботи у вигляді ґрунтовних публікацій, альбомів і авторських праць, у яких світлина поєднувалися з аналітичними коментарями, поясненнями задуму й рефлексіями щодо процесу творчості [10]. Такі видання не лише демонструють фототворчість як повноцінну мистецьку практику, але й слугували важливим теоретичним підґрунтям для осмислення ролі художнього образу в сучасній фотографії. Таким чином, творчий досвід практиків-фотографів став не лише джерелом мистецьких інтерпретацій, а й основою для формування цілісних праць, у яких світлина постають як самодостатні художні висловлювання.

У дослідженнях підкреслюється, що художній образ висвітлювався у різних видах мистецтва та культурних практиках і може розглядатися як міждисциплінарне явище. Водночас кожне дослідження акцентує окремі аспекти його сутності, надаючи перевагу певним естетичним, психологічним або семіотичним характеристикам.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми полягає у виявленні тих аспектів, які досі залишаються недостатньо дослідженими всередині теоретичного та методичного поля фотомистецтва. При наявності значної кількості наукових досліджень, присвячених проблематиці художнього образу у візуальних видах мистецтва, його питання специфіки у фотографії залишається недостатньо розкритим. Переважно, художній образ у фотографії інтерпретується крізь призму окремих фототворів, що здобули визнання завдяки глибинному змісту, виразній образності та вдалому поєднанню композиційних, світлотональних і смислових рішень, тоді як цілісний теоретико-методичний аналіз процесу формування художнього образу у фотомистецтві й досі не розкрито.

Наявного наукового доробку щодо художнього образу у фотографії є недостатньо, оскільки досі не здійснено системного дослідження механізмів усвідомлення та інтерпретації художнього образу студентами-фотографами. Це

обмежує глибоке розуміння процесів формування образного мислення у контексті вищої мистецької освіти та впливу освітніх практик на творчу діяльність майбутніх фотографів. У своїй роботі фотографи здебільшого спираються на методичний досвід суміжних видів мистецтва, що свідчить про необхідність розробки спеціалізованих підходів і методик, спрямованих на розвиток художньо-образного мислення саме в сфері фотомистецтва.

Окремої уваги потребує вплив цифрових технологій і нових медіа на структуру та зміст освітніх програм і на трансформацію методів створення художнього образу. Сукупність цих прогалин підкреслює необхідність подальшого наукового аналізу процесів освіти у студентів та обґрунтування методичних засобів, що сприяють комплексному розвитку їхніх творчих і професійних компетентностей, а також використовують потребу у створенні цільового педагогічного підходу до викладання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне висвітлення ключових понять художнього образу як фундаментальної категорії мистецтвознавства та центрального елемента творчого процесу у фотографії. Аналізу підлягає діяльність митців і дослідників, які у теорії та практиці розкривають сутність художнього образу, його структурні характеристики та значення для формування авторського стилю. Особлива увага приділяється методичним аспектам створення художнього образу у фотографів, оскільки розвиток образного мислення є важливим для успішної творчої діяльності.

Актуальність поставленого завдання зумовлена тим, що попри широку присутність поняття художнього образу в мистецтвознавчій літературі, його специфіка в контексті фотомистецтва недостатньо систематизована. Відсутність цілісних методичних орієнтирів для роботи з художнім образом у навчальному процесі призводить до фрагментарності практичної підготовки студентів та ускладнює формування професійних компетентностей. Саме тому стаття має на меті обґрунтувати педагогічні підходи, що забезпечують

ефективне формування здатності студентів працювати з образністю, композицією, смисловими акцентами та інтерпретаційними стратегіями.

У рамках поставленої мети визначаються такі дослідницькі **завдання**:

1. Розкрити сутність художнього образу як складного естетичного, смислового та емоційного утворення, що забезпечує глибинний зміст фотографічного твору.
2. Проаналізувати діяльність митців і науковців, які досліджували природу художнього образу та вплив образотворчих засобів на формування авторського висловлювання у фотографії.
3. Визначити й обґрунтувати методичні орієнтири, що сприяють розвитку професійних компетентностей студентів галузі фотомистецтва, зокрема здатності до образного мислення, композиційного аналізу, світлотіньової інтерпретації та створення візуально-смислових акцентів.
4. Окреслити роль художнього образу в освітньому процесі, підкресливши його значення для становлення творчої індивідуальності та естетичного світогляду молодого фотографа.

Таким чином, стаття покликана не лише поглибити наукове розуміння художнього образу у фотографії, але й запропонувати методичне підґрунтя, яке забезпечить комплексний розвиток умінь, необхідних для професійного становлення студентів у сфері фотомистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування компетентності у сфері фотомистецтва, зокрема у створенні художнього образу, потребує системного підходу, який передбачає поєднання теоретичного аналізу та практичних завдань. Структуризація навчального курсу повинна спиратися на цілісну теоретичну модель, яка забезпечує логіку послідовності вивчення основних понять, закономірностей композиції, світлотіньового і колористичного вирішення, а також методів формування сюжетної та смислової цілісності образу.

У мистецтві живопису художній образ сприяє втіленню митцями через власні картини, у яких автор передає індивідуальне світобачення, емоційний стан та ідейний задум. Всесвітньо відомий митець Іван Марчук систематизував свої ідеї про художній образ в циклі «Голос моєї душі», де філософські теми його картин виражають його бачення світогляду. Також його творчий метод, пльонтанізм, є оригінальною системою передачі світосприйняття на полотні через художні засоби, що формують його унікальні образи. [11 Олесья Котубей-Геруцька"]. Мистецтво через яскраве висвітлення ключових аспектів дійсності здатне вразити, викликати катарсис і змінити світогляд, фокусуючи увагу на суттєвих соціальних, психологічних та філософських явищах. Як зазначає художник Олександр Ройтбурд, «...мистецтво дарує велику символічну мову осмислення світу» [12 Ліцкевич].

Практики-фотографи, працюючи в різних жанрах — від документального та репортажного до портретного й концептуального — активно формують художній образ у своїх творах. Їхні світлини не обмежувалися функцією фіксації подій чи реальних об'єктів: завдяки вдалому поєднанню композиції, світлотіньового моделювання, колористичних рішень, символічних акцентів та авторського бачення фотографії набували естетичної виразності й смислової багатозначності. Михайло Палінчак — український фотограф, створює символічні та метафоричні образи міста. Його серії «Міські абстракції» та «Метафізика» є не стільки фіксацією міського простору чи людей, він намагається передати місто як цілісний художній образ і його атмосферу. У серії під назвою «Втрачені обличчя» (Lost Faces) Палінчак досліджує «обличчя» міста — тобто не просто документує персоналії чи вулиці, а намагається створити символічний, метафоричний образ урбаністичного простору [13 палінчак].

Пошук художнього у формі фотографії стає як цілеспрямований і багаторівневий процес, в якому поєднуються інтелектуальний аналіз, концептуальне мислення та індивідуальна творча інтерпретація видимої

реальності. На початковому етапі фотограф розуміє ідею, здатну стати змістовою основою майбутнього твору. Така ідея повинна мати потенціал для формування узагальненого, емоційно насиченого образу та бути придатною до трансформації у візуальний формат за допомогою фотографічної концепції.

Відомий фотомитець Борис Михайлов вважає, що художник має шукати "правду" цього часу, яка може змінюватись, і це може бути досягнуто як через реалістичне зображення, так і через гру чи інші мистецькі методи. Михайлов підкреслював, що справжній художній образ виникає з пошуку важливого, а не просто красивого, і що цей пошук є безкінечною працею, яка вимагає постійних сумнівів та переосмислення досвіду [14 Борис Михайлов].

Арсен Савадов - концептуальний фотограф і художник, представник «нової хвилі» українського мистецтва активно використовує прийоми постановки, сценографії та монтажу, створюючи композиції, які виходять за межі прямої реальності та набувають метафоричного і сюрреалістичного звучання. Художній образ у його роботах виникає як результат взаємодії художніх концептів із предметним світом, де кожний об'єкт, фігура або деталь має смислову вагу та символічне значення. Через ці прийоми Савадов трансформує буденне сприйняття реальності, пропонуючи глядачу інтерпретацію явищ на рівні емоційного та інтелектуального досвіду [15 савадов].

Значна кількість фотохудожників, які створюють фотографії з художнім образом, застосовують різноманітні підходи до композиції, технічні прийоми та концептуальні стратегії. Вони використовують різні методи постановки кадру, освітлення, ракурси, глибину різкості, кольорові та графічні рішення, що дозволяє формувати образи з виразним символічним, метафоричним або емоційним змістом. Завдяки поєднанню творчого задуму та технічної майстерності ці художники здатні трансформувати реальність у художній образ, який відображає як особисте бачення автора, так і соціокультурні контексти сучасного життя.

Формування художнього образу у студентів-фотографів передбачає усвідомлене застосування низки методичних принципів, що сприяють розвитку творчого мислення, художньої чутливості та професійної майстерності.

1. Вибір ключового акценту. Митець свідомо визначає, що має стати центральною ідеєю або емоцією знімка. Це може бути жест, погляд, предмет, світловий ефект або взаємодія людей. Усе другорядне затемнюється, розмивається, обрізається або композиційно «відсувається» на фон, що дозволяє сконцентрувати увагу глядача на головному смислому елементі.

2. Усвідомлене спрощення реальності. Фотограф відкидає зайві деталі, які не працюють на задум. До методів спрощення належать мінімалістичний простір, стримана колірна гама, ракурс, що приховує другорядні елементи, або композиційні рішення, які роблять кадр більш чистим і концентрованим.

3. Створення емоційного настрою через світло. Освітлення виступає інструментом інтерпретації: м'яке світло формує атмосферу ніжності, різке — драматизує сцену, контрове — додає символічності або внутрішньої напруги. Світло стає засобом передачі емоцій та посилення художнього образу.

4. Авторський ракурс. Зміна точки зйомки дозволяє показати знайомі об'єкти під несподіваним кутом. Це формує унікальний погляд на світ і переносить глядача у простір художньої інтерпретації.

5. Використання символів та метафор. Предмети, кольори, фактури, тіні можуть виконувати роль знаків, через які автор передає ідеї: самотність, плин часу, людську крихкість, силу або сподівання. Символіка робить образ багатозначним і багатозначним.

6. Монтаж і постобробка як продовження творчого висловлювання. Обробка знімка не є лише технічним етапом; вона дозволяє підкреслити атмосферу кадру — зробити його більш м'яким, контрастним, холодним або теплим. Це є частиною формування художнього образу та авторської інтерпретації.

7. Виразні засоби. Світлотінь, глибина різкості, контраст, колір, ритм, фактура — усе це сприяє тому, щоб образ був змістовним і впливовим, здатним викликати емоційну реакцію у глядача.

8. Символізм і підтекст. Художній образ часто несе метафоричний смисл. Предмети, жести, погляди або простір можуть символізувати ідеї, настрої та емоційні стани, роблячи фотографію багатозначною.

9. Взаємодія з глядачем. Образ спрямований на те, щоб викликати емоцію або стимулювати мислення. Він може залишатися відкритим для інтерпретацій, пропонуючи глядачу «прочитати» приховані смисли.

10. Поєднання реальності й творчого задуму. Навіть документальна фотографія може мати художній образ, якщо автор свідомо обирає момент, виділяє деталі або створює емоційну атмосферу, поєднуючи реальний контент із художньою інтерпретацією.

Тож методичні аспекти творчості та системні опанування прийомів, технік і концептуальних підходів дозволяє більш усвідомлено формувати художній образ.

Висновки. На основі дослідження літератури, методичних джерел і практик провідних фахівців у різних сферах мистецтвознавства, філософії, педагогіки та визначено численні підходи до розкриття особливостей категорії художнього образу. У межах дослідження було проаналізовано міждисциплінарний аспект вивчення художнього образу на основі наукових праць і творчих практик, присвячених формуванню художнього образу в різних видах мистецтва. Це дало змогу виявити взаємовплив різних видів мистецтва та розширити розуміння художнього образу як універсальної, багатовимірної категорії творчої діяльності. Аналіз робіт дослідників показує, що художній образ є результатом інтеграції методичних, теоретичних і творчих підходів, що сприяє розвитку професійних компетентностей і естетичного мислення студентів.

У результаті дослідження встановлено, що художній образ у фотографії постає як багатовимірний естетичний, смисловий і емоційний структурний елемент, який забезпечує глибинний зміст фотографічного твору та перетворює зафіксовану реальність на цілісне авторське висловлювання.

Визначено й обґрунтовано методичні орієнтири, які ефективно сприяють розвитку професійних компетентностей студентів-фотографів, зокрема формуванню образного мислення, умінь композиційного аналізу, світлотіньової інтерпретації та створення виразних візуально-смислових акцентів у фотографічному творі.

З'ясовано, що в сучасній мистецькій освіті важливо поєднувати практичну підготовку студентів із засвоєнням методичних основ, що забезпечує розвиток творчих здібностей та реалізацію авторського задуму.

Окреслено роль художнього образу в освітньому процесі як ключового чинника становлення творчої індивідуальності та формування естетичного світогляду майбутнього фотографа, що забезпечує цілісність професійного та художнього розвитку. Визначено, що художній образ виступає ключовим інструментом мистецтва, дозволяючи митцю передавати світогляд, емоційний досвід і концептуальні ідеї. У фотографії художній образ виникає завдяки інтеграції технічної майстерності, композиційного й світлотіньового рішення, ракурсу та контексту, що перетворює реальні об'єкти на багатопланову смислову структуру поєднуючи реальне відображення об'єкта з його художньою інтерпретацією.

Підсумовуючи результати дослідження, можна зазначити, що художній образ у фотографії постає як складне, багаторівневе явище, формування якого ґрунтується на поєднанні теоретичних знань, методичних підходів і практичного творчого досвіду. У роботі окреслено ключові структурні та смислові характеристики художнього образу, визначено його роль у побудові авторського висловлювання та розвитку образного мислення. Водночас здійснений аналіз засвідчує, що низка аспектів, пов'язаних із поглибленням

методик роботи з художнім образом у фотографії та їх адаптацією до сучасних освітніх умов, потребує подальшого наукового опрацювання.

Подальшого вивчення потребують такі напрями: формування та інтерпретація художнього образу у фотографії в умовах цифрових технологій і нових медіа; дослідження механізмів сприйняття й прочитання художнього образу глядачем; інтеграція міждисциплінарних підходів у навчанні фотомистецтва; уточнення ролі фотографічних прийомів у створенні смислово й емоційно насиченого художнього образу.

Отже, отримані результати підтверджують вихідну гіпотезу про те, що формування художнього образу у фотомистецтві вимагає цілісного, багатовимірного підходу, який інтегрує технічні засоби фотографії, образне мислення, естетичні принципи та авторську інтерпретацію дійсності. Подальший розвиток цього напрямку пов'язаний із пошуком гнучких педагогічних моделей, орієнтованих на індивідуальність студента та здатних стимулювати його творчу самостійність і глибоке осмислення художнього образу.

Список використаних джерел

1. Кириченко О. Категорія художнього образу як проблема естетичного освоєння світу в процесі творчої діяльності студентів художньо-графічного відділення. *Наукові записки. Серія: педагогічні науки.* 2016. Вип. 147. URL: <https://dspace.cusu.edu.ua/items/620d3c08-c435-43d2-b66a-e6e13a2d7224>.

2. Волик А. В. Філософський, психологічний, художній та публіцистичний образ: сутність понять. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences.* 2019. Vol. VII (32), Iss. I. P. 192. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/798157.pdf>

3. Якимчук Б. А. Образ в структурі творчої діяльності. *Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.* 1998. № 5. С. 5. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/284/1/obraz_v_srykyri.pdf.

4. Котляр С., Заспа І. Жіночий портрет у фотомистецтві: від автентики до сьогодення. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне*

мистецтво і виробництво. 2021. № 4 (1). С. 84–96. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-2674.4.1.2021.235094>

5. Визначення художнього образу. Матеріали для Нової української школи – планування, розробки уроків, дидактичні та методичні матеріали. 2016. URL: <http://www.ukrlit.net/info/criticism/image.html> .

6. Пархоменко Я. А. Публіцистична складова медійного образу. *Вісник електронних і друкованих ЗМІ*. 2015. № 1 (23). С. 31–49. URL: https://theses.ua.edu.ua/DATA/14855/Магістерська_Малоштан_Аліна_.pdf .

7. Осадча О. А. П'ять поглядів на створення мистецького образу. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2013. № 1. С. 108–114 .

8. Хаботнякова П. С. Кореляція понять «образ», «символ» та «образ-символ» у сучасній лінгвістичній парадигмі (на прикладах творів Ф. Перетті). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*. 2015. Т. 18, № 2. С. 48. URL: <http://philmessenger.knlu.edu.ua/article/view/85014> .

9. Сміт І. Г. Коротка історія фотографії. Ключові жанри, роботи, теми і техніки. Львів : Видавництво Старого Лева, 2022. 224 с.

10. МакКарі С. Нерозказане: історії, що криються за фотографіями. Київ : ArtHuss, 2024. 304 с.

11. Котубей-Геруцька О. «Люди дивляться, а художник бачить». Який він, унікальний стиль українського генія Івана Марчука. *Суспільне культура*. 12.03.2022. URL: <https://suspilne.media/culture/238213-ludi-divlatsa-a-hudozник-bacit-akij-vin-unikalnij-stil-ukrainskogo-genia-ivana-marcuka/> .

12. Ліцкевич О. Як Ройтбурд змінив сучасне українське мистецтво: художній стиль, кураторська робота та музей. *Суспільне культура*. 14.10.2022. URL: <https://suspilne.media/culture/154190-ak-rojtburd-zminiv-sucasne-ukrainske-mistectvo-hudoznij-stil-kuratorska-robota-ta-muzej/> .

13. Палінчак М. Документальний та вуличний фотограф. URL: <https://pen.org.ua/members/palinchak-mukhailo> .

14. Борис Михайлов, фотомитець: «Я шукаю свій подив». Інтерв'ю з України. 21.03.2021. URL: <https://rozmova.wordpress.com/2021/03/21/borys-mukhailov/> .

15. Савадов Арсен. Мітець. URL: <https://mitec.ua/category/artists/savadov-arsen/>